

16 SEPTEMBER 1916.

AFLEVERING 10.

NADruk VERBODEN.

Opgericht door E. HEIMANS, J. JASPERS Jr. en JAC. P. THIJSSE.

REDACTIE

J. HEIMANS, AMSTERDAM.
JAC. P. THIJSSE, BLOEMENDAAL.

ADRES DER REDACTIE:

JAC. P. THIJSSE, BLOEMENDAAL.

UITGAVE VAN:

W. VERSLUYS TE AMSTERDAM.

ADMINISTRATIE:

2e OOSTERPAKSTRAAT 223, AMSTERDAM.

Prijs per Jaar / 4.80.

BRIEF VAN EEN GEMOBILISEERDE.

(Vervolg van blz. 173).

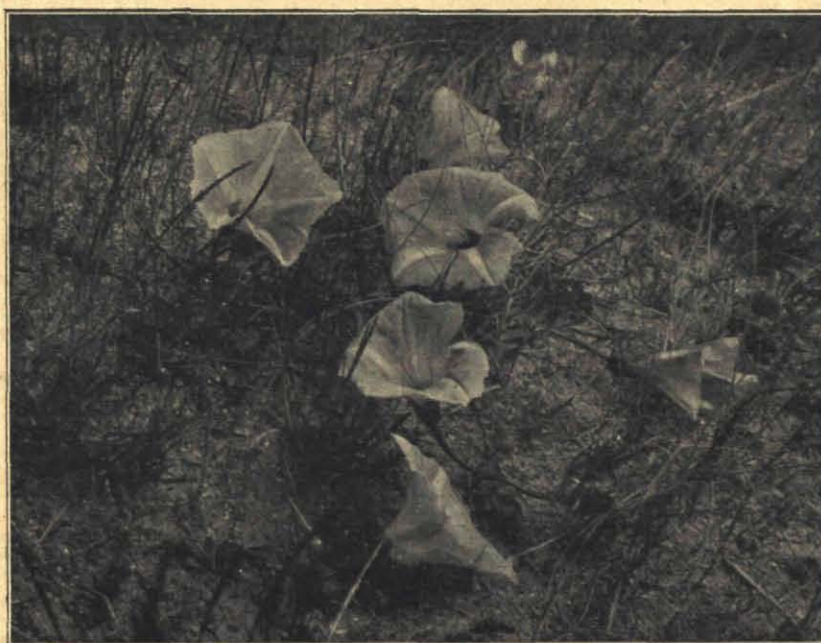
II.

IN een vorig artikeltje over de flora van Zeeuwsch-Vlaanderen, wees ik er op, dat deze streek eigenlijk een polderlandschap is en wanneer wij dit in 't oog houden, dan valt de rijkdom aan zeldzame en oorspronkelijke planten nog meer op.

Hoe arm aan planten is niet de Haarlemmermeerpolder? Zoo b.v. de Kaardebol. Deze plant, die in N. Holland slechts op één plek, in 't Gooi, voorkomt, groeit hier letterlijk overal, zoowel op de klei, langs dijken en wegen, als op zand in de enkele duinpannen, die er zijn. Van een tocht naar die duinpannetjes, die ik vond door systematisch de kuststrook van Breskens tot Cadzand na te zoeken, zal ik nog een en ander vertellen. Ik werd vergezeld door een collega, die ook veel botaniseert. Wij gingen 's morgens te voet uit Schoondijke langs den weg naar Breskens en vonden vlak bij die plaats al meteen twee

rariteiten n.l. de Dubbelkelk (*Helminthia echioïdes*) en de Doornenkroon of Arabische rupsklaver (*Medicago arabica*), dat mooie plantje met die eigenaardige vruchtjes en met vlekken op de bladeren, dat door Heimans in *D. L. N.* al eens beschreven is. Van Breskens af volgden wij de duinenrij in Z.-W. richting. Reeds vlak buiten het dorp vonden wij alweer een 3-zetjes plant: de Malrove (*Marrubium vulgare*), dien wij eerst voor een witte variëteit van *Ballota foetida* hielden, maar waarvan de ware naam bij determinatie gevonden werd. Op de duinen vonden wij die prachtige Duinwinde (*Convolvulus Soldanella*) waar we erg blij mee waren. Langs de schoeiing zag het wit van een grijswit plantje, dat nog

Duinwinde (*Convolvulus Soldanella*).

niet bloeide en dat een eigenaardige lucht verspreidde, de Zeealsem (*Artemisia maritima*). Ook groeide er een teer plantje met fijne bloemen zonder bloemblaadjes maar met duidelijke meeldraden. 't Was een familielid van de Waterruit (*Thalictrum flavum*) uit 't laagveen en wel de Kleine Ruit (*Th. minus*). Een heel mooi plantje. Andere merkwaardigheden vonden we niet tot voorbij Nieuwe Sluis. Daar werden de duinen nogal laag, niet hoger dan de dijk, waar ze tegen aan gestoven waren, maar vrij breed, soms wel ± 300 M. en daar lagen wat ik nooit had kunnen hopen, moerassige duinpannen met de bijbehorende flora.

Ik zag al van uit de verte een groot rietveld, gedeeltelijk omzoomd door laag hout, dat later bleek te bestaan uit wilgen, duindoorn en sleedoorn, die ik

hier al evenmin verwachtte als de hoge Kaardebollen. Aan de landzijde bleek zelfs 30 c.M. water te staan, vol met riet en met Torkruid, en mos, waar het wat ondieper werd of zelfs geheel droog was. Hier stonden vele uitgebloeide Orchissen, naar de habitus te oordeelen *Orchis latifolia*, sommige van reusachtige afmetingen. Ook bloeiden er nog enkele, die vleeschkleurig waren.

In het meest Noordelijke gedeelte had zich nog niet veel veen afgezet, zoodat de planten in het vochtige, humus-rijke zand stonden en hier bleek het, dat het geheele Orchissen-kwartet compleet was: *Orchis morio* stond hier in groot aantal uitgebloeid en van *Orchis maculata* vonden we drie exemplaren vlak tegen elkaar en zoo prachtig mooi, dat mijn tochtgenoot zijn mes uit zijn zak haalde, om ze met een flinke kluit er uit te lichten.

Ik bracht hem aan zijn verstand, dat 't de eenige drie planten waren in deze pan, allicht zelfs bezuiden de Schelde, zoodat hij de flora hier leelijk zou benadeelen, wanneer deze verdwenen. Nu, hij zag ook in, dat deze hier mooier opdeden, dan in zijn tuin te Zaandam en liet ze staan.

De andere moerasduinplanten, zooals de Moeras-Wespen-Orchis en de Addertongvaren ontbraken ook niet, alleen *Parnassia* en *Gymnadenia* miste ik.

Pirola stond er zeer veel, tot groot plezier van mijn tochtgenoot, die 's morgens bij het weggaan al den wensch geuit had, deze te vinden.

In de nabijheid van de pan merkte ik nog op het Deensch lepelblad (*Cochlearia danica*), de Duinwinde en de Zeedistel.

Daarna vervolgden wij de duinenrij in Z.W. richting. Wij vonden hier weer een z.z.z. plant, het IJzerhard (*Verbena officinalis*), de eenige vertegenwoordiger van de familie der Verbenacëen in ons land.

Voorbij het gehuchtje „Verklikker” vonden wij een, voor ons, geheel vreemd duinterrein. Het was dat stuk kust, dat op de kaarten ten N. van Cadzand geteekend staat als een inham van de zee. Bij springvloeden spoelt de zee er ook wel in, maar meestal ligt het droog. De lagere gedeelten zijn kleiachtig en glad; hier groeiden weer interessante en voor ons nieuwe dingen: de Lamsooren (*Statice Limonium*) met hun blauwe onverwelkbare schermen, het fijne en teere Fraai Duizendgulden kruid (*Erythraea pulchella*) dat wortelblaadjes heeft zooals *E. Centaurium* en stengelblaadjes als *E. littoralis*, beiden bekend uit de Noord-

Dubbelkelk (*Helminthia echioides*).

Hollandsche duinen. Verder vonden we ook de aardige rose Primulacee het Zeemelkkruid (*Glaux maritima*), dat hier echter niet zoo overvloedig stond als op het eiland bij den Hoek van Holland, en ook het Zoutgras (*Triglochin maritima*).

Op de drogere, zandigere gedeelten groeiden weer andere planten, daar waren veldjes vol blauwe zeedistels, mooie sterke planten die druk bestoven werden door bijen en hommels en ook lagen er op het gele zand honderden rose, witgestreepte kelken van de duinwinde. Een prachtig gezicht!

't Was nu genoeg voor vandaag, we hadden nog drie uur te loopen over zonnige wegen, om ons kwartier te bereiken, zoodat we hier de duinen verlieten en een weg insloegen naar Cadzand. Maar het wilde niet ophouden met de zeldzaamheden; we vonden hier weer *Helminthia* en ook een uiterst zeldzame Wikke-soort; *Vicia gracilis*, in Zeeuwsch Vlaanderen tot nu toe alleen gevonden bij IJzendijke en overigens ook z.z.z. Ik denk dat deze *Vicia* wel op meer plaatsen voorkomt, maar dat ze door haar gelijkenis met *Vicia hirsuta* (behaard vruchtbeginsel!) en *Vicia tetrasperma* (die echter nooit meer dan vier zaden in ieder peultje heeft) over het hoofd gezien wordt. *Vicia gracilis* heeft meestal zes zaden in iedere peul. 't Is een mooie wikke-soort.

Schoondijke, Juli 1916.

C. SIPKES.

DE REPTILIËN VAN NEDERLAND.

(Vervolg en slot van blz. 132).

III. Orde *Ophidia*. Slangen.

E soorten, die in ons land voorkomen, behooren tot de familiën der Colubridae en Viperidae en kunnen door de volgende kenmerken onderscheiden worden:

- 1) Pupil elliptisch van vorm met de hoofdas van de ellips verticaal. Kop van boven min of meer driehoekig van vorm, duidelijk van het lichaam afgescheiden. Bovenkaak kort, van voren aan weerszijden met een langen, spitsen giftand. Het anaalschild niet in tweeën gedeeld.
 - I. (Fam. Viperidae) *Vipera berus* L.
 - Pupil rond. Kop van boven ovaalvormig, geleidelijk in het lichaam overgaande. Bovenkaak lang, zonder giftanden. Het anaalschild is in tweeën gedeeld.
 - II. (Fam. Colubridae) 2.
2. Schubben van rug- en zijgedeelte gekield. ¹⁾ Kop groot.
 - *Tropidonotus natrix* L.
 - Schubben alle glad. Kop kleiner. *Coronella austriaca* Laur.

¹⁾ Onder „gekielden” schubben verstaat men schubben, waarbij zich, in de lengterichting der schub, een langskiel over het midden uitstrekt. Deze langskiel kan min of meer sterk verheven zijn.